

Katarzyna Chudy, Marek Sobolewski, Kinga Stępień

Politechnika Rzeszowska

**WPLYW KRYZYSU FINANSOWEGO
NA DYNAMIKĘ POZIOMU KREDYTÓW
I DEPOZYTÓW W BANKACH W POLSCE***

Streszczenie: W artykule podjęto kwestię wpływu kryzysu finansowego lat 2008-2010 na akcję kredytową oraz pozyskiwanie środków od deponentów w sektorze bankowym w Polsce. W tym celu przeprowadzono analizę dynamiki kredytów i depozytów z uwzględnieniem typu klienta banków w latach 1996-2010. W części szczegółowej scharakteryzowano zmiany, jakie zachodziły w badanym okresie w największych bankach uniwersalnych. Jak wynika z przeprowadzonych rozważań, niektóre największe banki, mimo wystąpienia kryzysu finansowego, dynamicznie zwiększały swój udział na rynku depozytów i kredytów. Wyniki przeprowadzonych analiz pozwalają na stwierdzenie, iż wpływ kryzysu finansowego na sytuację na rynku kredytów i depozytów w Polsce był bardzo niejednoznaczny.

Słowa kluczowe: kryzys finansowy, kredyty, depozyty, sektor bankowy w Polsce.

1. Wstęp

Celem artykułu jest przedstawienie wpływu ogólnoswiatowego kryzysu finansowego na pewne aspekty funkcjonowania banków w Polsce. Ponieważ jednym z najważniejszych wyznaczników pozycji rynkowej instytucji bankowych jest skuteczność akcji depozytowej i kredytowej, przedmiotem dalszych szczegółowych rozważań będzie dynamika poziomu zobowiązań i należności w latach kryzysu finansowego. Analiza zostanie przeprowadzona zarówno dla całego sektora bankowego, jak i dla wybranych największych banków komercyjnych.

Kryzys finansowy zaburzył funkcjonowanie systemu pożyczek na rynku międzybankowym, co zmusiło banki do wzmocnienia działalności depozytowej, aby zapewnić w ten sposób finansowanie akcji kredytowej. W tym kontekście bardzo istotną kwestią staje się relacja poziomu należności do poziomu zobowiązań, która nazywana też bywa wskaźnikiem kreatywności. Wskaźnik ten stanowi ważny wyznacznik bezpieczeństwa finansowego, zarówno całego systemu bankowego, jak i poszczególnych banków. Z punktu widzenia wypłacalności instytucji bankowej

* Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2007-2009 w ramach projektu badawczego „Kompleksowa analiza produktywności banków w Polsce – wyodrębnienie klastrów bankowych” (2602/B/H03/2007/33).

stopień pokrycia portfela kredytów przez zgromadzone depozyty nie powinien być zbyt niski, z drugiej jednak strony niewielki wolumen kredytów w stosunku do posiadanych zobowiązań może świadczyć o nadmiernej ostrożności banku, a tym samym wpływać na osiągnięte przez niego zyski. Kredyty bowiem stanowią nadal najistotniejsze źródło generowania dochodów banków w Polsce.

W pierwszej części opracowania opisano dynamikę poziomu zobowiązań i kredytów oraz ich wzajemną relację w latach 1996-2010, ze szczególnym uwzględnieniem lat kryzysu finansowego (2008-2010). W drugiej części opisano szczegółowo zmiany poziomu obu wielkości w największych bankach komercyjnych w Polsce. Poszukując przyczyn różnorodnego wpływu kryzysu finansowego na pozycję rynkową banków w Polsce, zbadano zależność pomiędzy efektywnością zatrudnienia, rozumianą jako wartość depozytów (kredytów) na jednego zatrudnionego w roku 2008, a zmianami poziomu tych wielkości w roku 2009¹.

2. Kredyty i depozyty jako wyznaczniki pozycji rynkowej banku

Wielkość wolumenu zgromadzonych depozytów oraz udzielonych kredytów może być wykorzystywana do oceny funkcjonowania przedsiębiorstwa bankowego oraz jako wyznacznik pozycji rynkowej banku na tle całego sektora bankowego. Wynika to z faktu, że w wielu bankach depozyty stanowią najważniejszą pozycję pasywów, kredyty zaś jedno z głównych źródeł kreowania dochodów banku. Efektywna alokacja kapitału od podmiotów nadwyżkowych do podmiotów deficytowych jest jedną z najważniejszych funkcji spełnianych przez pośrednika finansowego, jakim jest bank. W ten sposób kredyt udzielany przez bank stanowi źródło zaspokojenia potrzeb finansowych dla gospodarstw domowych oraz finansowania działalności bieżącej i inwestycyjnej dla przedsiębiorstw. Depozyty bankowe natomiast, pochodzące z nadwyżek finansowych tych podmiotów, stanowią jedno z głównych źródeł finansowania akcji kredytowej banków [Kłopotcka 2010, s. 291].

W teoretycznych koncepcjach funkcjonowania banku, w koncepcji pośrednika i producenta (*the intermediation approach, the production approach*), wolumen kredytów i depozytów zgromadzonych przez bank pozwala na zdefiniowanie produktu banku oraz pomiar produktywności [Heffernan 2007, s. 587 i nast.]. W obu koncepcjach kredyty odgrywają rolę produktów banku i zaliczane są w związku z tym do efektów działalności banku, podczas gdy brak jest zgody co do charakteru depozytów. Ze względu na to, że generują one koszty odsetkowe, mogą być zaliczane do kategorii nakładów. Niektórzy autorzy jednak traktują depozyty jako efekt działania banku, ponieważ zapewniają one płynność oraz usługi płatnicze dla klientów [Berger, Humprey 1999, s. 32].

W praktyce natomiast wielkość wolumenu kredytów i depozytów jako jedna z podstawowych miar odzwierciedlających pozycję rynkową banku na tle pozostałych

¹ Analizy dotyczące poziomu należności i zobowiązań w całym sektorze bankowym w Polsce w latach 1996-2010 oparto na danych publikowanych na stronie internetowej NBP. Informacje o poszczególnych bankach (do roku 2009) uzyskano ze sprawozdań finansowych zamieszczanych w *Monitorze Polskim B* oraz z rankingów publikowanych w MF „Bank”.

banków w sektorze jest wykorzystywana w rankingach prezentowanych na łamach MF „Bank”, w których co roku prezentuje się syntetyczne mierniki pozycji rynkowej i kondycji finansowej banków funkcjonujących w Polsce.

3. Dynamika wzrostu należności i zobowiązań w bankach w latach 1996-2010

Przedmiotem rozważań prowadzonych w tym punkcie jest dynamika poziomu należności i zobowiązań w całym sektorze bankowym w latach 1996-2010. Analizując zmiany w poziomie kredytów i depozytów w ostatnich kilkunastu latach w Polsce, należy uwzględnić inflację, która w latach 1996-2010 wynosiła prawie 90%. Dlatego też wszystkie wartości pieniężne urealniono według poziomu cen z końca 2010 r.² W pierwszej kolejności analizie zostanie poddana wielkość należności i zobowiązań banków ogółem (od podmiotów zarówno finansowych, jak i niefinansowych).

Do 2002 r. poziom należności i zobowiązań sektora bankowego w Polsce wzrastał w tempie kilkudziesięciu mld zł rocznie (wartość zobowiązań w cenach z 2010 r. wynosiła w 1996 r. ok. 220 mld zł, należności zaś nieco poniżej 150 mld; na koniec 2001 r. poziom zobowiązań zbliżył się do 400 mld zł, a należności wyrażały się kwotą 275 mld zł)³. Od 2002 r. wprowadzono podatek od zysku na lokatach bankowych, co spowodowało kilkuletni okres stagnacji poziomu zobowiązań. W połączeniu z gorszą kondycją polskiej gospodarki oraz możliwością inwestowania środków finansowych w innej formie, np. bardziej dochodowych funduszy kapitałowych, spowodowało to także wyhamowanie dynamiki należności.

W kolejnych latach objętych analizą do rozwoju sektora bankowego przyczyniała się wysoka dynamika wzrostu gospodarczego oraz wzrost akcji kredytowej banków spowodowany m.in. boomem na rynku nieruchomości oraz napływem środków unijnych. Obserwowano wówczas również dynamiczny wzrost poziomu zobowiązań. W listopadzie 2007 r. po raz pierwszy poziom należności przekroczył poziom zobowiązań.

Międzynarodowy kryzys finansowy, którego skutki dotknęły gospodarke światową, wpłynął także na funkcjonowanie banków w Polsce. Szczególnie ujawniło się to we wrześniu 2008 r. W przypadku większości krajowych banków zdolność do pozyskania finansowania na rynku międzybankowym została znacznie ograniczona, z wyjątkiem niewielkich kwot na krótkie okresy, pomimo strukturalnej nadpłynności krajowego rynku bankowego. W związku z tym w celu zapewnienia płynności banki rozpoczęły wzmoczoną akcję depozytową, która polegała na ostrej konkurencji o oszczędności przy oferowaniu coraz wyższych stawek za lokaty („wojna depozytowa”).

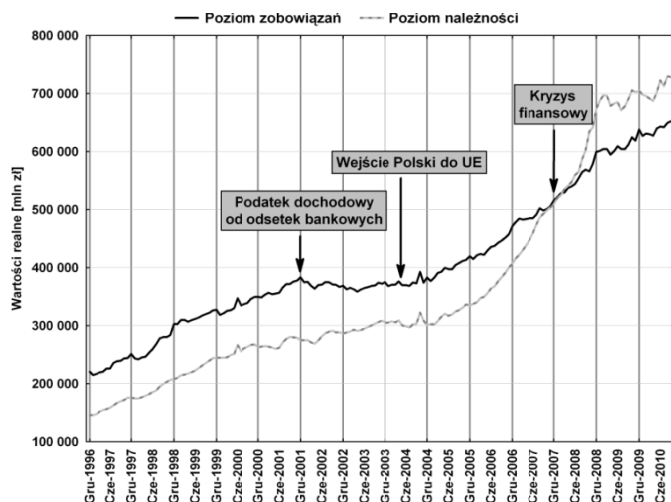
Szczytowa faza koniunktury w polskiej gospodarce przypadła na 2007 r. Jej wygaśnięcie zbiegło się z międzynarodowym kryzysem finansowym – po bardzo dyna-

² Dane o inflacji w ujęciu miesięcznym zaczerpnięto ze strony GUS (www.stat.gov.pl).

³ Stałe bezwzględne tempo przyrostu wolumenu należności i zobowiązań oznaczało, że względne tempo przyrostu było coraz mniejsze (por. tab. 1).

micznym wzroście poziomu należności w roku 2008 od początku 2009 r. nastąpiła stabilizacja tej kategorii na poziomie ok. 700 mld zł.

Jednym z niekorzystnych skutków boomu kredytowego był skokowy wzrost cen nieruchomości powodowany głównie dostępem do taniego i łatwego w uzyskaniu kre-

Rys. 1. Zmiana poziomu zobowiązań i należności w całym sektorze bankowym w Polsce w latach 1996-2010 (wartości realne – dane do października 2010 r.)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 1. Procentowa zmiana poziomu zobowiązań i należności w ujęciu rok do roku

Rok	Zobowiązania			Należności		
	ogółem	wobec przedsiębiorstw	wobec gospodarstw domowych	ogółem	od przedsiębiorstw	od gospodarstw domowych
1997	13,9	8,1	15,6	20,6	13,4	32,5
1998	20,6	23,3	20,1	18,4	17,1	15,5
1999	8,2	12,4	4,9	17,7	8,1	27,0
2000	6,8	-9,1	10,4	7,6	3,4	16,0
2001	9,5	12,6	8,6	4,6	-0,3	10,2
2002	-3,8	1,1	-3,5	4,0	-0,2	6,9
2003	1,8	22,5	-3,3	6,5	0,7	11,8
2004	1,9	18,6	-5,4	-1,3	-8,0	8,6
2005	9,6	16,2	4,7	11,1	1,8	22,1
2006	12,4	23,8	7,1	21,7	12,1	32,0
2007	9,3	10,0	5,7	25,1	19,4	32,9
2008	16,3	1,2	21,9	32,3	24,9	40,1
2009	6,4	6,4	10,7	4,7	-6,7	7,8
2010	4,3	10,0	6,8	2,8	-5,1	6,7

Źródło: opracowanie własne.

dytu, który „napłynął” na rynek w niespotykanej wcześniej skali. W połączeniu z brakiem odpowiedniej podaży i konkurencji doprowadziło to do silnego wzrostu cen⁴.

W czasie kryzysu dostęp do kredytu spada nawet w przypadku podmiotów będących w dobrej kondycji finansowej, mających obiecujące perspektywy działania oraz odpowiednie zabezpieczenia. Pewne ograniczenie podaży kredytu w czasie kryzysu lat 2008-2009 było wynikiem nie tylko szoku, jakiego doświadczyły poszczególne instytucje finansowe i skutków spowolnienia w sferze realnej, ale przede wszystkim spadku poziomu zaufania w gospodarce.

W tabeli 1 przedstawiono zmiany procentowe (w ujęciu rok do roku) poziomu zobowiązań i należności w bankach w Polsce w latach 1996-2010. Zestawienie obejmuje wszystkie należności i zobowiązania banków, jak również te, które dotyczą sektora przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych.

4. Kredyty i depozyty gospodarstw domowych

Depozyty gospodarstw domowych stanowiły w latach 1996-2010 ok. 60-75% ogółu zobowiązań w stosunku do wszystkich podmiotów niefinansowych w sektorze bankowym w Polsce (w ostatnich latach, po przejściowym spadku, wskaźnik ten wzrastał do poziomu ok. 67%). Dużo większe zróżnicowanie wykazywał udział gospo-

Rys. 2. Poziom zobowiązań i należności gospodarstw domowych w całym sektorze bankowym w Polsce w latach 1997-2010 (wartości realne – dane do października 2010 r.)

Źródło: opracowanie własne.

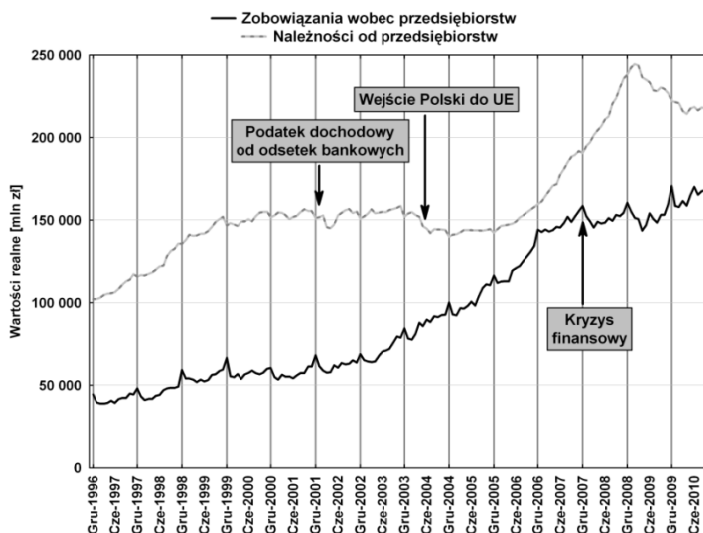
⁴ *Raport o sytuacji finansowej banków w 2009 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2010.

darstw domowych w wielkości należności, wzrastając od niespełna 30% w 1996 r. do prawie 68% w 2010 r.

Dynamika zobowiązań i należności od gospodarstw domowych jest bardzo podobna do trajektorii zmian opisanych w pkt 1 całkowitych zobowiązań i należności w sektorze bankowym. Nieco bardziej widoczny jest tu wpływ kryzysu finansowego (rys. 2), polegający na spowolnieniu tempa wzrostu poziomu depozytów gospodarstw domowych w latach 2009 i 2010. Natomiast poziom należności od gospodarstw domowych wykazywał nadal tendencję wzrostową, choć przyrost ten był już zdecydowanie wolniejszy, niż miało to miejsce w roku 2008 (por. tab. 1).

5. Kredyty i depozyty przedsiębiorstw

Wpływ kryzysu finansowego uwidocznił się najbardziej w spadku poziomu należności od przedsiębiorstw, który rozpoczął się pod koniec roku 2008 (rys. 3). Oczywiście nie ma sposobu wykazania związku przyczynowo-skutkowego między tymi zjawiskami, lecz wobec tak radykalnego odwrócenia wzrostowej tendencji poziomu kredytów dla przedsiębiorstw nie można uznać zbieżności tego faktu z wystąpieniem kryzysu finansowego za przypadkową. Począwszy od roku 2008, banki zaczęły prowadzić zaostrzoną politykę kredytową wobec przedsiębiorstw, co musiało się odbić na wielkości należności od tego sektora [Świdarska 2010]. Natomiast zahamowanie spadku poziomu kredytów udzielonych przedsiębiorstwom, widoczne już w

Rys. 3. Poziom zobowiązań i należności przedsiębiorstw w całym sektorze bankowym w Polsce w latach 1997-2010 (wartości realne – dane do października 2010 r.)

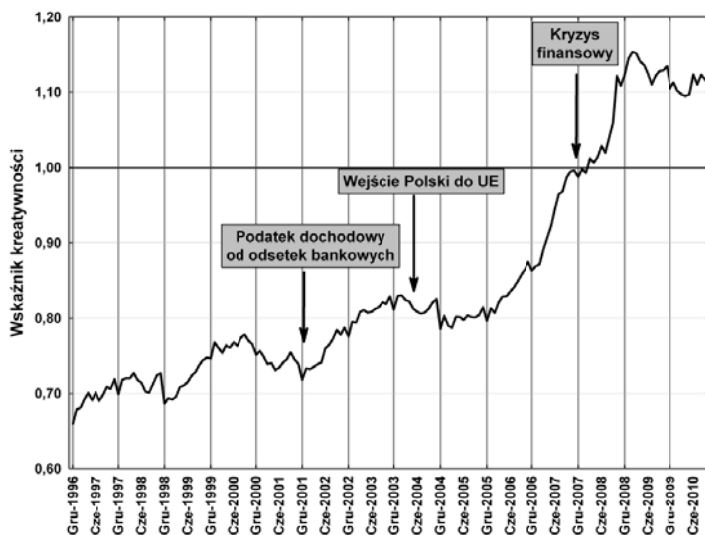
Źródło: opracowanie własne.

pewnych okresach 2010 r., może być pierwszym symptomem poprawy kondycji finansowej polskich firm i powrotu tendencji wzrostowej lub przynajmniej stabilizacji poziomu należności. Z innej strony, biorąc pod uwagę kryzys na rynku nieruchomości, rezygnację z wielu części rozwoju infrastruktury transportowej w Polsce zapowiedzianą przez rząd na początku 2011 r., należy stwierdzić, że te optymistyczne przewidywania mogą się zupełnie nie sprawdzić.

6. Relacja poziomu kredytów do poziomu depozytów jako miernik bezpieczeństwa finansowego banku

Stopień wykorzystania depozytów pozyskanych od podmiotów sektora niefinansowego i budżetowego do sfinansowania akcji kredytowej na rzecz wymienionych podmiotów jest określany za pomocą współczynnika kreatywności, wyliczanego jako iloraz poziomu kredytów do sumy zobowiązań. Aby bank bezpiecznie funkcjonował, wskaźnik ten powinien oscylować wokół 0,7-0,8 [Kopiński 2008; Jarugowa i in. 1997; Orechwa-Maliszewska, Worobiej 2008]. Świadczy to o tym, że nie wszystkie depozyty są angażowane w mało płynne aktywa, którymi są kredyty zaliczane do pozycji o relatywnie wysokim stopniu ryzyka, a z drugiej strony bank wykorzystuje znaczną część depozytów do akcji kredytowej.

Jak wynika w pośredni sposób z zestawienia prezentowanego na rys. 1, wskaźnik kreatywności w polskim sektorze bankowym od kilku lat kształtuje się na poziomie przekraczającym 1, co może oznaczać zbyt szybkie tempo wzrostu prowadzonej

Rys. 4. Poziom wskaźnika kreatywności w polskim sektorze bankowym w latach 1996-2010 (dane do października 2010 r.)

Źródło: opracowanie własne.

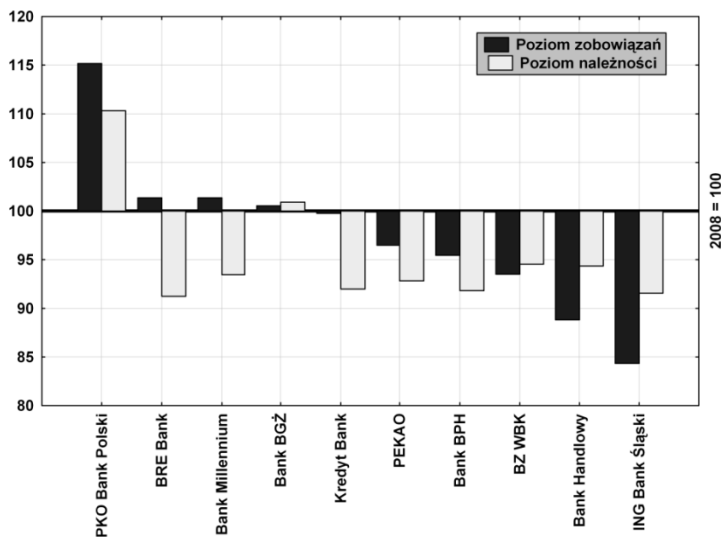
przez banki akcji kredytowej. Dokładny poziom wartości wskaźnika kreatywności w poszczególnych latach przedstawiono na rys. 4.

Przyjmując przytoczone wyżej granice optymalnej wartości wskaźnika kreatywności, stwierdzić należy, iż nieprzerwanie od końca 2005 r. sektor bankowy w Polsce prowadzi zbyt intensywną akcję kredytową w stosunku do posiadanych depozytów.

Jednakże od początku 2009 r. akcja kredytowa została przez banki nieco ograniczona, co spowodowało stabilizację, a nawet niewielkie spadki wskaźnika kreatywności (do poziomu ok. 1,10 na koniec roku 2010).

7. Zmiana pozycji rynkowej 10 największych banków komercyjnych w latach kryzysu finansowego

Analiza dynamiki poziomu depozytów i kredytów w całym sektorze bankowym w Polsce daje pewne ogólne wyobrażenie o kondycji banków w Polsce i wpływie ogólnoswiatowego kryzysu finansowego na ich funkcjonowanie. Niemniej jednak z punktu widzenia zarówno konkretnego klienta, jak i osób zarządzających instytucjami bankowymi ważne jest stwierdzenie, w jaki sposób kryzys finansowy wpłynął na funkcjonowanie konkretnych rodzajów banków (spółdzielczych, komercyjnych, o profilu uniwersalnym bądź detalicznym) czy nawet poszczególnych jednostek bankowych. Wobec tego, aby ocenić jakość zarządzania i perspektywy funkcjonowania konkretnych banków, w opracowaniu przedstawiono dynamikę zmian poziomu kre-

Rys. 5. Zmiana poziomu zobowiązań i należności w wybranych bankach uniwersalnych w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne.

dytów i depozytów 10 największych banków uniwersalnych w Polsce⁵. W 2008 r. niemal wszystkie rozważane banki zwiększyły poziom depozytów i kredytów, wpływ kryzysu finansowego przejawiał się być może tylko wyjątkowo znacznym wzrostem poziomu zobowiązań, co było efektem silnej walki o pozyskanie nowych środków na finansowanie dalszej akcji kredytowej.

W związku z tym przedmiotem szczególnej uwagi będzie dynamika poziomu kredytów i zobowiązań w 2009 r., a więc po ujawnieniu się wpływu ogólnoswiatowego kryzysu finansowego na sektor bankowy w Polsce.

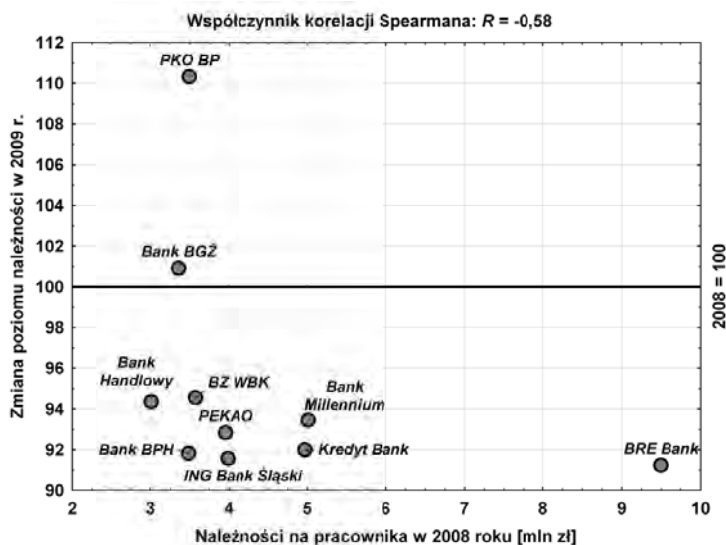
Jak wynika z powyższego zestawienia (rys. 5), kierunek i stopień zmian poziomu należności i zobowiązań w największych bankach w roku 2009 były bardzo zróżnicowane. Swoją pozycję rynkową zdecydowanie wzmocnił PKO BP – wzrost poziomu należności na poziomie 10% i depozytów o 15% zdecydowanie wyróżnia ten bank na tle konkurentów. Poziom należności wzrósł, ale już w bardzo niewielkim stopniu, jeszcze tylko w BGŻ, zaś w pozostałych bankach wykazywał co najmniej kilkuprocentowe spadki. Poza PKO BP niewielki wzrost depozytów dotyczył tylko BRE Banku, Banku Millennium oraz BGŻ.

Na tak znaczną poprawę pozycji rynkowej PKO BP wpłynęło zapewne m.in. większe zaufanie klientów do tej „państwowej” instytucji. Natomiast z punktu widzenia praktyki i teorii zarządzania instytucjami bankowymi interesujące jest, czy na zmianę pozycji rynkowej banków w 2009 r. miały wpływ wybrane wskaźniki produktywności z roku poprzedniego. Przede wszystkim podjęta zostanie kwestia efektywności wykorzystania zatrudnionej kadry, która skwantyfikowana zostanie za pomocą wskaźnika poziomu depozytów (należności) na jednego zatrudnionego⁶.

Na wykresie rozrzutu (rys. 6) przedstawiono rozkład wskaźnika poziomu należności na pracownika w 2008 r. w relacji do zmiany poziomu należności w roku 2009. Współczynnik korelacji rang Spearmana pomiędzy obiema wielkościami wynosi $R = -0,59$ (zależność jest na granicy wyniku istotnego statystycznie, wartość prawdopodobieństwa testowego $p = 0,0739$). Zaskakujący jest kierunek tej zależności, dwa banki (PKO BP, BGŻ) o jednych z niższych współczynników efektywności wykorzystania zatrudnionej kadry uzyskały w 2009 r. wzrost poziomu należności. Dla odmiany BRE Bank mający zdecydowanie najwyższy poziom należności na pracownika w roku 2008 zanotował rok później największy spadek poziomu kredytów. Można jedynie domniemywać, że w specyficznej sytuacji kryzysu finansowego na pozycję rynkową banku miała wpływ chociażby dostępność do jego placówek, co jest związane z relatywnie wyższym poziomem zatrudnienia.

⁵ Według poziomu aktywów z końca 2009 r. były to: PKO BP, PEKAO SA, BRE, ING Bank Śląski, BZ WBK, Bank Millennium, Kredyt Bank, Bank Handlowy, BPH oraz BGŻ. Banki te miały w 2009 r. niemal 85% udziału w całości zobowiązań sektora bankowego i 65% udziału we wszystkich należnościach.

⁶ Analiza wpływu poziomu rentowności i produktywności ponad 25 największych banków komercyjnych w Polsce na zmiany ich pozycji rynkowej w latach kryzysu finansowego, prowadzona z wykorzystaniem większej liczby wskaźników, będzie przedmiotem rozważań monografii opracowywanej w ramach realizowanego przez autorów projektu badawczego.

Rys. 6. Zmiana poziomu zobowiązań i należności w wybranych bankach uniwersalnych w roku 2009
Źródło: opracowanie własne.

Zmiana poziomu zobowiązań nie była natomiast w żaden sposób związana ze wskaźnikiem efektywności zatrudnionej kadry (depozyty na 1 pracownika). Współczynnik korelacji rang Spearmana wyniósł w tym przypadku: $R = -0,13$.

8. Perspektywy zmian poziomu należności i zobowiązań banków w Polsce

Informacje przedstawione we wcześniejszych punktach pozwalają stwierdzić, iż wpływ kryzysu finansowego na kondycję sektora bankowego w Polsce był umiarkowany. Dynamika wzrostu poziomu zobowiązań uległa pewnemu zmniejszeniu w roku 2009, ale można uznać to za naturalną konsekwencję gwałtownego ich wzrostu w roku poprzednim. Poziom należności w ostatnim roku podlegał jedynie niewielkim sezonowym wahaniom, co jednak nie musi być odbierane jako sygnał negatywny, gdyż może być po prostu oznaczać, iż popyt na kredyty w Polsce się zmniejszył, co jest normalnym zjawiskiem, dotyczącym popytu na jakiegokolwiek dobro luksusowe (a większość kredytów jako takie dobro można zaklasyfikować).

Punktem wyjścia dyskusji na temat zmian poziomu należności i zobowiązań w następnych latach jest prognoza przedstawiona przez *Intelace Research [Polski... 2010]*, w którym prognozowany jest znaczny wzrost poziomu należności i depozytów do roku 2020 (odpowiednio o 143 i 105% dla gospodarstw domowych oraz 133 i 117% dla sektora przedsiębiorstw). W celu sporządzenia prognozy w omawianym

raporcie przyjęto wiele założeń dotyczących kondycji polskiej gospodarki, rozwoju bankowości, zmian demograficznych polskiego społeczeństwa itd.⁷

Wydaje się jednak, że można mieć pewne wątpliwości co do tak znacznego wzrostu poziomu należności, a szczególnie do faktu, iż w opinii autorów opracowania sporządzonego przez *Intelace Research* poziom należności będzie rósł szybciej niż poziom depozytów. Przez najbliższe lata wiele gospodarstw domowych nie będzie miało zdolności kredytowej, gdyż będzie spłacało długoterminowe kredyty wzięte na zakup nieruchomości. Ponadto znaczna część społeczeństwa nie będzie miała potrzeby korzystać z kredytów, gdyż poziom życia dużej grupy Polaków i ich dochody są dla nich zupełnie satysfakcjonujące. Innymi słowy, społeczeństwo przez ostatnie kilka lat znacznie się wzbogaciło i zapotrzebowanie na pewne dobra materialne nie będzie już tak dynamicznie wzrastać. Z drugiej strony można spodziewać się znacznego wzrostu depozytów z powodu coraz większych transferów pieniędzy z zagranicy (przed Polakami otwierają się nowe rynki pracy), ogólnego wzrostu możliwości, zmniejszającego się wykluczenia finansowego osób starszych i mieszkańców mniejszych miejscowości. Dodatkowo wprowadzane będą systemy promujące obrót bezgotówkowy, co zachęci wiele osób niemających jeszcze konta w banku do jego założenia.

9. Zakończenie

Rozpatrując wpływ kryzysu finansowego na pozycję rynkową sektora bankowego w Polsce, stwierdzono pewne załamanie się rynku kredytów przy nieznacznej zmianie dynamiki wzrostu poziomu zobowiązań. Szczególnie duże zmiany zaistniały w poziomie należności od sektora przedsiębiorstw, które w 2009 r. obniżyły się o kilkanaście procent. Zjawisko to nie pojawiło się w odniesieniu do poziomu kredytów gospodarstw domowych.

W roku 2008 w 10 największych bankach w Polsce nie zaobserwowano znacznych zmian w poziomie należności i zobowiązań, może poza nieco dynamiczniejszym przyrostem tej drugiej kategorii. Natomiast w drugim roku kryzysu finansowego już tylko PKO BP miał znaczny przyrost zarówno kredytów, jak i depozytów.

Wpływ kryzysu finansowego na funkcjonowanie banków może być zależny od ich produktywności i rentowności w latach poprzedzających kryzys. Przeprowadzone analizy dotyczyły jednego aspektu tego zagadnienia, a mianowicie efektywności wykorzystania zatrudnionej kadry i nie doprowadziły do wykrycia wyraźnego związku pomiędzy poziomem tego wskaźnika w roku 2008 a dynamiką kredytów i zobowiązań w kolejnym roku. Tego typu rozważania będą kontynuowane w kolejnych publikacjach wraz z możliwością pozyskania wiarygodnych danych dla poszczegól-

⁷ Najważniejsze z nich to: tempo wzrostu PKB na średnim poziomie 3,3% rocznie, wzrost podatków, dalsze zaostrzenie warunków przyznania kredytu, spadek popytu na kredyty hipoteczne i konsumpcyjne, wzrost efektywności dużych banków i przejmowanie przez nie mniejszych banków [*Polski... 2010*].

nych banków z roku 2010, co zwiększy zarówno przekrojowy, jak i czasowy zakres analiz. W perspektywie kolejnych lat istotne jest bowiem stwierdzenie, czy i w jaki sposób możliwe było prognozowanie odporności banków na wystąpienie kryzysu finansowego na podstawie ich wyników z lat wcześniejszych.

Literatura

- Berger A.N., Humphrey D.B., *Efficiency of Financial Institutions: International Survey and Directions for Future Research*, Performance of Financial Institution, Oxford University Press, 1999.
- Heffernan S., *Nowoczesna bankowość*, PWN, Warszawa 2007.
- Jarugowa A., Marcinkowska M., Marcinkowski J., *Rachunkowość finansowa banków*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, 1997.
- Kłopocka A., *Depozyty bankowe gospodarstw domowych – zmiany wartości i struktury w Polsce w latach 1996-2009*, Zeszyty Naukowe UE w Poznaniu nr 140, Poznań 2010.
- Kopiński A., *Analiza finansowa banku*, PWE, Warszawa 2008.
- Orechwa-Maliszewska E., Worobiej E., *Sprawozdawczość i analiza finansowa banku*, Wyd. Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2008.
- Polski sektor bankowy 2020 – hipotezy*, Intelace Research 2010.
- Świderska J., *Polityka kredytowa banków wobec przedsiębiorstw sektora niefinansowego w Polsce w warunkach spowolnienia gospodarczego*, Zeszyty Naukowe UE w Poznaniu nr 140, Poznań 2010.

INFLUENCE OF FINANCIAL CRISIS ON DYNAMICS OF CREDITS AND DEPOSITS LEVELS IN BANKS IN POLAND

Summary: In the article the issue of the influence of the financial crisis of the years 2008-2010 on credits and winning subsidies from depositors in the bank sector in Poland is discussed. For this purpose the analysis of credits and deposits dynamics was conducted with taking into account the type of bank client in the years 1996-2010. In the detailed part there are characterized the changes which appeared in the researched period in the biggest universal banks. As it resulted from the conducted considerations some of the biggest banks, in spite of the financial crisis, in a dynamical way increased their share on the deposits and credits market. The results of the conducted analyses allow to state that the influence of the financial crisis on the situation of credits and deposits in Poland was very ambiguous.